

МЕТОДОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ СФЕРОЮ ХАРЧУВАННЯ

Яцун Л.М., д-р екон. наук, проф.
Харківський державний університет харчування та торгівлі

Проведені дослідження та оцінки пропорцій індивідуальних і суспільних форм харчування з використанням блок-матриць балансів факторів виробництва сфери харчування, що формуються за рахунок різних джерел відтворення, показують, що загалом витрати населення на харчування збільшуються, структурні диспропорції спостерігаються у співвідношенні виробництва та споживання продуктів харчування в домашньому та суспільному секторах, відбуваються як кількісні, так і якісні зрушення в структурі суспільного виробництва.

Із метою ідентифікації об'єктів управління сфери харчування визначено номенклатуру продовольчих товарів, що виробляє аграрний сектор і харчова промисловість, а також склад основних видів продовольчої сировини, уточнено класифікації та приведено їх у відповідність для цільового управління розвитком окремих секторів сфери харчування. Нами пропонується багатомірна класифікація продуктів та послуг харчування як об'єкта управління, що враховує основні класифікаційні ознаки продовольчих товарів і орієнтується на кінцевого споживача. Для проведення розрахунку рівнів природно-соціально-економічного розвитку сфери харчування запропонована методика, яка включає два підходи: оцінку загального рівня якості життя населення регіону за допомогою інтегрального показника, а його компонент – за допомогою комплексних показників, побудованих на базі таксономічного методу та групування регіонів, однорідних за загальним рівнем забезпеченості рівня та якості життя і харчування населення, на основі ітеративного методу кластерного аналізу К-середніх. Рівень та якість харчування населення знаходяться під дією природно-ресурсного потенціалу, рівня економічного розвитку й утворюють розгалужені причинно-наслідкові зв'язки з комплексним показником якості життя та такими його складовими, як стан здоров'я, тривалість життя, що враховано під час розробки економіко-математичних моделей розвитку сфери харчування.

Запропонована синергетична модель управління харчовою поведінкою, що являє собою механізм діяльності людини з управління собою, прийнята в суспільстві, у науковому співтоваристві й охоплює закони, теорію, їх практичне застосування, методи, правила і стандарти прийняття оптимальних чи прийнятних рішень щодо харчування людини. На рівні регіонів синергетичний підхід до формування програм розвитку сфери харчування може забезпечити

поєднання інтересів усіх учасників, формальних та неформальних інститутів громадянського суспільства, домогосподарств та механізмів регулювання з метою задоволення потреб у продуктах та послугах харчування. Стратегічним завданням формування дієвого механізму управління харчуванням населення визначено методологічний підхід, який поєднує механізм самоуправління індивідуальною харчовою поведінкою людини та механізм управління поведінкою індивідуальних та суспільних господарських систем-організаторів харчування. Стратегічним напрямом формування такого механізму управління харчуванням населенням є поєднання інтересів усіх учасників процесу харчування: споживачів та виробників, соціальних та комерційних видів харчування, індивідуальних та суспільних форм організації харчування – на основі структурно-функціонального синтезу всіх складових (підсистем та елементів) сфери харчування як природно-соціально-економічної системи. При цьому принципово важливим є формування ефективних механізмів управління індивідуальними формами споживання їжі, включаючи формування розумних потреб, самоуправління індивідуальною харчовою поведінкою, формування сімейних традицій та організація харчування в домогосподарствах, а також удосконалення механізмів державного та ринкового регулювання харчування в суспільному секторі. Структурно-функціональна модель системи управління харчуванням передбачає гармонізацію національного законодавства з міжнародними нормами і правилами регулювання та управління міжнародною конкурентоспроможністю, глобальними, національними та регіональними програмами здорового харчування.

Широкий перелік заходів з управління інвестиційною діяльністю у сфері харчування обумовлює доцільність створення комплексного територіального утворення з регулювання інвестиційних процесів – регіональної агенції інвестицій сфери харчування, зусилля якої мають бути сконцентровані на розробці стратегічного інвестиційного менеджменту регіону, моніторингу фінансових ресурсів для реалізації інвестиційних програм розвитку секторів сфери харчування, програм розвитку туризму тощо.

Підприємства сфери харчування, як основна ланка реалізації програм харчування, мають формувати власні стратегії діяльності та розвитку, спрямовані на задоволення зростаючих потреб у продуктах та послугах харчування і пов'язані як із макроекономічною політикою, так і з економічними результатами функціонування.

При цьому завдання ефективного управління підприємствами харчування буде полягати в адекватній реакції внутрішньої системи управління на загрози зовнішніх викликів та умов конкуренції на ринку товарів і послуг харчування.